

LIK ANĐELA IZ PRIZORA
»KRIST U SLAVI«, detalj
freske u kapeli Sv. Stjepana u
Zagrebu

Najjednostavniji, a ujedno i najstariji način zidnoga slikarstva jest slikanje neposredno na samu vlažnu ili navlaženu podlogu živih stijena u špiljama i grobovima, potom na navlaženom tufu ili praporu u hramovima i nadgrobnim spomenicima. Vezivanje uz vlažnu podlogu primjenjivalo se u zidnome slikarstvu najčešće i na različite načine. *Freske* se rade tako da se stavlja više slojeva vapnene žbuke — donji grublji i gornji finiji (1/3 vapna i 2/3 pijeska s dodatkom mramornog brašna), na kojemu se izvođe skice osnovne kompozicije. Po tom postupku (*buon fresco*) mineralne boje otopljene u vodi daju s vapnom i pijeskom (kalcitnim, silikatnim) čvrst spoj i trajnu sliku. Srodne su tehnike *enkaustika* (postupak s dodatkom voska); *secco* — slikanje na osušenoj žbuci mineralnim ili tempera bojama; *fresco secco* — slikanje započeto na svježoj, a nastavljeno na osušenoj žbuci tempera bojama; *sgraffito* — pretežito primjenjivan na vanjskim zidovima zgrada; *stucco lustro* — dekorativno slikarstvo na podlozi od alabastrene sadre i dr. Zidno slikarstvo ide u red najstarijih lik. postupaka; iz paleolitika potječu tragovi vapnenoga namaza i slike na stijenama špilja. U Egiptu se pojavljuje pri oslikavanju grobnih komora, stalna je umj. pojava u Mezopotamiji, egejskoj kulturi, Etruriji, helenističkome razdoblju, odakle

prelazi u ranokršč. umjetnost, a vidljivo je i kroz sve stilove kasnije eur. umjetnosti.

Najstarije z. s. s hrv. područja pripada antici (Zadar, Pula, Vis, Varaždinske Toplice). Mnogobrojni ostaci potječu iz ranokršč. doba (Kapljuč, Marusinac, Povelja, Štrbinci). Premda je to slikarstvo tehnikom i sadržajem vezano za ant. uzore, ono ipak donosi novu simboliku vezanu u prvome redu za slikarstvo katakombi. — Ranoromaničke freske se pojavljuju uglavnom kao ures apsida prvih benediktinskih crkava na našoj obali (Sv. Mihovil nad Limskim kanalom) ili cjelovit ures unutrašnjosti manjih crkava i nadarbina (Sv. Petar Stari u Zadru). Svojim stilskim crtama te freske potječu iz širokoga kruga sredozemnih bizantinizama, no osobujnost njihove slikarske tehnike ocrta rim. naslijeđe i iskustvo helenističkih tradicija (Sv. Agata u Kanfanaru, Sv. Mihovil nad Limskim kanalom, Sv. Mihovil u Stonu).

Romaničko z. s. svojim impozantnim razmjerima i svečanošću sadržaja obilježava poglavito crkve u Istri i Dalmaciji; u kontinentalnim je krajevima dosta rijetko (sakristija zagrebačke katedrale, XIII. st.). U obalnome pojasu freske pokazuju dvojake utjecaje: one s bijelom pozadinom, a takve